

Některé problémy PROTIPŘÍPRAVY

Samotný fakt, že obranná operace je vynuceným způsobem bojové činnosti, nám ovlivňuje celé její pojetí. V obraně nebude prakticky nikdy dostatek času k její přípravě a budování a ve většině případů půjde o obranu spěšně zaujatou.

Podle zkušeností z různých cvičení můžeme počítat, že divize nebude mít na přípravu obrany více než 6—7 hodin, pluk 4—6 hodin (vševojsková armáda zpravidla 10—12 hodin).

Velmi krátké časové lhůty se odrazí v charakteru a pojetí obrany.

Čas se promítá do veškeré činnosti i do samotných cílů obrany. Tyto však zůstávají prakticky beze změny.

Polní řád ČSLA Vševojsk-1-1, str. 268, čl. 427 stanoví: „Cílem obrany je odrazit útok nepřítele, který je v převaze, způsobit mu značné ztráty, udržet důležité prostory terénu a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod k rozhodnému útoku.“

Obrana umožňuje získat čas, šetřit síly a prostředky na jedněch směrech pro přechod do útoku na jiných směrech.“

Přitom rozlišujeme čas k organizaci a budování obrany a čas, který získáme vedením obranné operace. Nelze popřít, že mezi oběma časy je přímá závislost.

Tak např. je zřejmé, že čím více času máme k budování obrany, tím vytvoříme lepší předpoklady k zvýšení odolnosti a způsobilosti obrany čelit úderům nepřátelských jaderných zbraní a jiných pro-

středků hromadného ničení. Tím jsou vytvořeny předpoklady, že obranná operace potrvá déle, neboť nepřítel bude nucen déle připravovat útok, bude potřebovat soustředit i větší množství sil a prostředků, jeho postup bude zpomalen, případně zastaven.

Protože rozhodující v boji i operaci jsou především palebné prostředky, protivník se bude snažit zasadit je již v době, kdy vyhodnotí možnost nebo dokonce snahu druhé strany přejít do obrany.

Palebné prostředky podobného charakteru má ovšem i obránce, který chce zneškodnit nebo alespoň zeslabit použití palebných prostředků útočníka, ničit jeho síly a prostředky, kterými chce rozvíjet útok a získat čas k organizaci a budování obrany.

Palebné prostředky jsou i v obraně jedním z hlavních prostředků, které mohou podstatnou měrou ovlivnit operaci ještě daleko před vlastním jejím zahájením v tom pojetí, jak jsme dosud zvyklí obrannou operaci chápat.

Právě značný význam paleb všeho druhu nám znesnadňuje stavět jasné rozhraní mezi palby, které patří do útočné a obranné operace. Vševojsková armáda nebude přecházet do obrany najednou, ale postupně na jednotlivých úsecích fronty, proto hranice mezi vedením útočné a obranné operace se dále stírají, a to především z hledisek časové vymezenosti. Zvlášť markantně vystupuje tato konti-

nuita palebné činnosti v oblasti protipřipravy.

Samotná protipřiprava není novou záležitostí. Byla použita již v první světové válce a nejednou s úspěchem. Rovněž ve druhé světové válce byla používána a zvláště po bitvě u Stalingradu se stala protipřiprava neododdělitelnou součástí každé obranné operace. Sovětská armáda dospěla ke konci druhé světové války k takové dokonalosti v organizaci protipřipravy, že tato se stala dokonce hlavním prostředkem ničení nepřítelů zahajujícího útok.

Cílem protipřipravy bylo zničit hlavní úderné uskupení nepřítelů včetně jeho palebných prostředků v době před vyražením k útoku nebo alespoň způsobit mu takové ztráty, že nepřítel nebyl schopen zahájit organizovaný útok. Zahájil-li i přesto útok, nebyl schopen plnit původně stanovené cíle útoku. Úkolem obranné operace bylo v podstatě dokončit zničení nepřítelů v obranném boji.

Takových příkladů ve Velké vlastenecské válce najdeme celou řadu. Avšak současné podmínky jsou diametrálně odlišné. Např. střelecká divize dostávala pro průlom úsek široký kolem 3 km, armádní sbor 6–10 km. Hustota hlavní, z nichž většina na straně Němců měla dostřel od 3 km (minomety 81 mm) do 12 km (houfnice 105 mm), činila 100 a v některých případech i 150 hlavní na 1 běžný kilometr fronty v pásmu průlomu. Uvážíme-li tedy např. šířku útočného pásma divize 4 km, na 1 km průměrně 120 hlavní, tj. 480 hlavní a jejich umístění na prostoru širokém 4 km a do hloubky od 1 až 3–4 km od čáry dotyku (houfnice), pak vidíme, že takto obsazený prostor byl velmi výhodným cílem pro protipřipravu. Pochopitelně je tomu nutné připočítat rozmístění druhých sledů a záloh, hloubku prvosledových jednotek a útvarů, umístění různých jednotek a útvarů druhů vojsk apod.

Útočník musel proto kromě útoku připravovat a organizovat opatření ke zmaření protipřipravy. Pro tuto činnost se ke konci války počítalo až s 30 % veškeré munice potřebné pro útok. Samotná tato skutečnost vyžadovala prodloužení období nutného pro přípravu útoku. Bylo nutné navézt o 30 % munice více, než bylo potřebné pro dělostřelecké zabezpečení vlastního útoku. Ovšem nejen to. Bylo potřeba přesně zjistit skutečné cíle, především palebná postavení dělostřelectva, aby bylo možné tyto prostředky zničit před zahájením protipřipravy. To vyžadovalo průměrně 4–5 dní času. Tzn., že obránce plnil jeden z hlavních úkolů —

získat čas — ještě před zahájením vlastní bojové činnosti.

Efektivnost protipřipravy vystoupí tím více do popředí, ujasníme-li si, že na protipřipravu bylo většinou počítáno se spotřebou 0,2–0,4 palebného průměru a trvání protipřipravy většinou nepřesahovalo 30 minut.

Jaderné zbraně a jejich spojení s raketovou i jinou technikou způsobily kvalitativní změnu prakticky ve všech otázkách vojenství. Především jaderné zbraně dovolují ve velmi krátkém čase zničit nejen části hlavních sil nepřítelů, ale prakticky celá jeho úderná uskupení.

Vycházejí z této absolutní možnosti jaderných zbraní, došlo k podceňování obrany vůbec jako druhu bojové činnosti vojsk a tím více k opomíjení takové fáze obranné operace nebo obranného boje, jakou byla protipřiprava.

Tato absolutní možnost zničení protivníka jadernými zbraněmi existuje potud, pokud je chápána pouze jednostranně. Jakmile však uvažujeme reálně a bereme v úvahu pravděpodobného protivníka, zjistíme, že jeho možnosti jsou v podstatě stejné, jenomže vedeny jiným, protichůdným zámyslem. To ovšem znamená, připustit možnost alespoň částečné realizace jeho záměrů. V praxi tedy skutečnost, že nepřítel má dostatek sil a prostředků, aby mohl za určitých podmínek získat na některých směrech převahu sil a prostředků a přinutit naše vojska k obraně.

Právě v těchto fázích se ukazuje, že v obranné operaci nebude možné řešit ani hlavní úkoly pouze jadernými zbraněmi, protože právě těchto zbraní je nedostatek. Proto nebude možné jenom jadernými zbraněmi splnit ani zmíněný úkol — zničit zcela hlavní síly nepřítelů nebo jeho hlavní uskupení. Je-li tolik jaderné munice, aby bylo možné splnit tento úkol, pak nic neopravňuje žádného velitele k přechodu do obrany. Proto pro obranu bude charakteristický nedostatek jaderných zbraní.

Tento nedostatek bude nutné vyvážit jinými prostředky schopnými ničit nepřítelů — především údery letectva, palbami dělostřelectva, případně i údery raketami s jinou náplní.

Polní řád ČSLA v části „Obrana“ na str. 282, čl. 444 věnuje otázkám protipřipravy malý odstavec, ve kterém se uvádí: „Zmaření útoku a zničení nepřítelů se dosahuje provedením překvapivých jaderných úderů a úderů dělostřelectva a letectva na maximální vzdálenost.“

Na nepřítel, který se přiblížil nebo se připravuje k útoku, se podle plánu

armády organizuje a provádí protipřiprava. Protipřiprava zahrnuje úderý jadernými zbraněmi a normálními prostředky.

Protipřiprava se účastní raketový útvar, dělostřelectvo a tanky divize.

Protipřiprava se dostává opět do popředí zájmu jak v obranném boji divize, tak v obranné operaci armády. Protipřiprava v současných podmínkách bude mít celou řadu zvláštností a odlišností od protipřiprav z druhé světové války. Nicméně podstata jejího cíle a ve značné míře i její význam zůstávají v hlavních rysech zachovány.

Vlastní podstatou protipřiprav jsou palebné úderý v krátkém časovém období (obvykle v průběhu několika desítek minut) na palebné prostředky a hlavní uskupení nepřítel, který se připravuje k útoku, s cílem zničit maximum sil nepřítel tak, aby nemohl vyrazit k útoku v plánované době a s plánovanou silou.

Hlavním palebným prostředkem budou raketové útvary, které mají rozhodující funkci. Protože však jaderných úderů bude obvykle nedostatek ke splnění úkolu, bude nutné je doplnit úderý letectva a dělostřelectva. Bude-li to situace dovolovat, může být použito i tanků, a to nejen pro přímou střelbu na některé cíle v dotyku, ale především k palbě ze zakrytých palebných postavení.

Podobně jako raketové útvary mohou jaderné úderý doplňovat úderý raket s konvenční neono jinou náplní, bude letectvo používat v protipřipravě nejen pum (hlavně s jadernou náplní), ale i raket a palubních zbraní. Použití palebných úderů raketového vojska, dělostřelectva a letectva je nutné především z hledisek povahy cílů, které jsou svou charakteristikou značně odlišné od cílů druhé světové války.

První odlišnost je v tom, že palebné prostředky útočnicka umožňují palbu na daleko větší vzdálenosti, než ve druhé světové válce. Tím ani zdaleka nedochází k takové koncentraci sil a prostředků. Plocha, poměrně hustě obsazená silami a prostředky z druhé světové války, se mění na jednotlivé cíle bodového, nebo poměrně malého plošného rozsahu a nadto s poměrně velkou pohyblivostí. Tato poslední skutečnost dovoluje rychle měnit zaujaté prostory, což podstatně ztěžuje konkrétní zjišťování cílů pro určitou dobu a nakonec i jejich ničení.

Z toho vyplývá, že vedle protipřiprav musí být součástí ničení nepřítel soustavná likvidace cílů ihned po jejich zjištění v době protipřiprav i před ní. To znamená, mít v záloze prostředek, který by byl i v průběhu protipřiprav schopen

zasáhnout proti takovému cíli, jakmile se objeví.

Další skutečností zůstává, že i pro útok dostávají útvary a svazky nepřítel (útočnicka) značně široká pásma činnosti, což nejen dovoluje útočnickovi rozptýlit sestavu do velké šířky a hloubky, ale znovu potvrzuje možnost a dokonce nutnost manévru silami a prostředky především z hloubky, kde mohou být umístěny ve vzdálenosti přesahující palebné možnosti konvenčních zbraní obránce (hlavně dělostřelectva).

Všechny tyto skutečnosti znovu potvrzují, že v protipřipravě půjde většinou o ničení nikoliv plošných, ale malorozměrných nebo bodových cílů. Na této skutečnosti nemění nic ani ta okolnost, že protipřiprava může být zahájena již na nepřítel ve vyčkávacích prostorech.

Podstatné změny v charakteru některých zbraní nepřítel dále kombinují protipřipravu. Je známa zásada, že odpalovací zařízení nepřítel musí být ničena ihned při jejich zjištění nebo v co nejkratší době po něm. Avšak změnou kvality i vlastních jaderných zbraní a hlavně jaderných náplní došlo již v současných podmínkách k tomu, že jadernou municí používají nejen rakety různého druhu, ale i houfnice 203,2 mm, kanóny 175 mm a velmi reálný předpoklad je miniaturizace jaderných náplní i pro houfnice 105 mm. V důsledku toho se nesmírně zvětšil počet cílů první kategorie, které je nutné ihned ničit.

Vedle toho se zvětšil i počet ostatních cílů, a to nejen narůstáním počtů některých zbraní — především dělostřelectva, ale i zavedením nových zbraní a techniky, jako např. různých druhů radiolokátorů, rádiových středisek, množství obrněných transportérů atd.

Uvážíme-li v hrubé kalkulaci, že na zničení jedné nepřátelské dělostřelecké baterie je potřeba hodnota asi jednoho dělostřeleckého oddílu, pak je požadavek ničení nepřátelských dělostřeleckých baterií jenom dělostřelectvem zcela iluzorní. Nemluvě již o tom, že dostřel např. nepřátelských kanónů 175 mm (30 km) je daleko větší než kterékoliv naší konvenční zbraně kromě letectva a samozřejmě raket.

Vedle toho nutnost ničit tyto prostředky ihned při jejich zjištění ukazuje na skutečnost, že ostré časové omezení protipřiprav není zcela reálné. Z této i z předchozích dedukcí vyplývá, že protipřiprava není jen určitá fáze v podobě jednorázové akce, ale je to proces s určitou gradací, který by měl vrcholit v době těsně před vyražením ne-

přítele z vyčkávacích prostorů na čáry rozčlenění a v době rozvíjení do bojových sestav s důrazem na ničení jeho palebných prostředků před zahájením palebné přípravy útoku.

Zde se dostáváme k další, velmi závažné okolnosti. Dosud byla protipříprava plánována na prostor, který měl určitou hloubku, ale především byla charakteristická šířka prostoru protipřípravy. Tato šířka byla mnohokrát větší než hloubka a lze zobecnit, že tyto prostory byly plánovány především podél fronty, nebo souběžně s frontou. Toto pojetí odpovídalo i charakteru útoku, který začínal většinou z dotyku nebo po vystředění a směně vojsk.

Vezmeme-li např. šířku pásma útoku divize z druhé světové války 5 km, pak šířka prostoru protipřípravy byla oněch 5 km, ale hloubka, která měla zasáhnout hlavní síly útočnickem zasazené v prvním sledu včetně dělostřelectva, dosahovala 2 až 4 km. Ještě markantněji je vyjádření tohoto prostoru u armádního sboru, kde šířka útočného pásma je více než dvojnásobná, ale hloubka se zvětšovala vzhledem k umístění dělostřelectva armádního sboru nejvíce o 2–3 km.

Charakteristickým v soudobých podmínkách však není útok z dotyku, ale útok z chodu. Při útoku z chodu však nastává podstatná změna charakteru cíle. Zatím co první sledy nepřítelů při útoku z dotyku představovaly v podstatě pevný cíl, fixovaný v určitém prostoru, ve kterém existovala celá řada zastřelených bodů, charakter cíle při útoku z chodu bude právě opačný. První sledy nastupujícího nepřítelů budou vysoce pohyblivé, budou rozptýlené na velké ploše a budou se pohybovat v terénu, ve kterém žádné zastřelené a palebné prověřené body ve větším rozsahu nebudou.

Dále palby při útoku nepřítelů z dotyku mohly být perfektně řízeny z vlastních, předem dokonale ženižně vybudovaných pozorovatelů. Dovolovala to nejen zmíněná hloubka, ale i terén, který většinou dovozoval přímé pozorování do takové hloubky.

Počítáme-li nyní, že nepřítel bude mít své vyčkávací prostory vzdáleny kolem 60 km od linie dotyku a poslední vrcholná část systematických paleb, kterou označujeme jako protipřípravu, by měla vrcholit v době jeho rozčleňování do předbojových a bojových sestav, pak to znamená, že by měla probíhat na vzdálenost zhruba od 2 do 15 km, podle konkrétního terénu, povětrnostní i bojové situace. Tomuto palebnému působení na ne-

přítele musely předcházet letecké a jaderné údery nepřítelů ve vyčkávacích prostorech i za přesunu na čáry rozčlenění.

Počítáme-li s údery na nepřítel v době, kdy opouští vyčkávací prostory a kdy je jeho sestava nejzranitelnější, že na čáru rozčlenění (vzdálenost zhruba 40 až 45 km) potřebuje nepřítel asi 2 hodiny, na rozčlenění a rozvíjení včetně překonání zmíněné 15kilometrové vzdálenosti 1–1,5 hodiny, pak se jenom znovu potvrzuje, že protipříprava nebude jenom krátkou akcí. Bude to proces, začínající prakticky údery raketových vojsk především jadernými náplněmi na nepřítel ve vyčkávacím prostoru, zahrnující ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení, skladů jaderné munice, jeho míst velení atd. ihned při jejich zjištění, pokračuje údery raket a letectva na nepřítel přesunujícího se na čáry rozčlenění a vrcholící palbami na rozčleňujícího se a rozvíjejícího se nepřítel a přecházející v palby, organizované k vedení obrany.

Vycházíme-li z takového pojetí protipřípravy, pak je nutné brát v úvahu i změnu tvaru cíle proti nepříteli, který útočil z dotyku. Jestliže v takových podmínkách převažovala šířka cíle nad hloubkou, pak v soudobých podmínkách bude převažovat hloubka cíle nad jeho šířkou. Cíli budou většinou přesunující se proudy na komunikacích nebo v terénu, mající různou délku. Vedle těchto cílů budou muset být ničeny především nepřátelské palebné prostředky, které však budou rozmístěny na velké ploše, i když samy o sobě budou představovat poměrně malý cíl. Takový charakter cílů a požadavek jejich zničení se musí promítnout i do technické oblasti — do přípravy a vedení paleb.

Z těchto hledisek připadá významná úloha stíhacímu bombardovacímu letectvu, které musí sehrát v protipřípravě významnou roli. Vyhledávání cílů v určitých prostorech spojené s jejich přímým ničením bombardováním i palbou palubních zbraní musí být jedním z hlavních prostředků ničení nepřítelů konvenčními zbraněmi.

Změna charakteru cíle se však promítá velmi výrazně i do dalších vlastností cíle, podstatně odlišných proti druhé světové válce. Ve všech minulých válkách bylo např. dělostřelectvo v rozhodující většině vlečné a děla se v palebném postavení odpojila. Raketomety, které se objevily ke konci druhé světové války, byly umístěny na nákladních autech nebo se rovněž odpojily (německé Nebelwerfer). Útok pěších jednotek probíhal

naprosto klasickým způsobem. Voják, ukrytý ve více nebo méně vybudovaných zákopech na dané znamení vyrazil, přískoky překonával určitou vzdálenost a vyrazil ke zteči s nasazeným bodákem.

Nyní je velmi výrazná snaha, zvláště u našich pravděpodobných nepřátel, veškeré dělostřelectvo konstruovat na samohybných podvozcích jako samohybná děla různých ráží a charakteru s poměrně mohutnou ochranou pancíře. Bojovník se neukrývá v zákopech, ale je přepravován v obrněných transportérech, ukryt za silným pancířem, odkud může vést palbu. Sám transportér je kromě toho vyzbrojen pro boj s různými cíli buďto automatickým kanónem nebo velkorážným kulometem.

Z této změněné charakteristiky lze vyvodit poznatek, který má pro celkové pojetí, koncepci a nakonec i volbu prostředků k protipřípravě nemalý význam. Ukazuje se, že tříštivé střelivo používané konvenčním dělostřelectvem a hlavně minomety, nebude dostatečně účinné proti pancíři za nímž je ukryta živá síla ať již jednotek prvního sledu nebo dělostřelectva. Toto je velmi závažný faktor, který podstatně zeslabuje účinky celé protipřípravy. Východisko lze hledat perspektivně v miniaturizaci jaderných náplní vhodných pro použití v konvenčním dělostřelectvu i ve zvětšení počtů dělostřelectva a obecné zvýšení účinků náplní v cíli. Konečně i v možnostech řídit palbu

na konkrétní cíle, při zvětšeném dosahu dělostřelectva.

Otevřenou otázkou stále zůstává možnost zásobování útvarů a jednotek, hlavně dělostřeleckých, odpovídající municí. Uvážíme-li, že divize bude mít na přípravu obrany zhruba 6—7 hodin a armáda nejvýše dvojnásobek, pak je velmi problematické zabezpečit alespoň zmíněných 30 % palebného průměru munice navíc pro přípravu. Přitom je nutné mít na zřeteli, že tato norma je z druhé světové války a jak bylo uvedeno, rozsah i celkové pojetí protipřípravy bude jiné a podstatně většího rozsahu.

Ze všeho, co jsem uvedl, vyplývá, že bude nutné počítat pouze s omezenými cíli protipřípravy. Nebude reálné stanovení cíle zničit nastupujícího nepřítele a zamezit jeho palebné přípravě. K tomu nebude nikdy dostatek sil a prostředků. Reálným může být pouze způsobit na hlavních útočných směrech nepříteli takové ztráty na lidech a bojové technice, aby nemohl s plnou silou vést palebnou přípravu ani útok. Přinutit ho tak ke zpomalení postupu, k dřívějšímu nasazení druhých sledů a záloh a tak narušit zámysl jeho činnosti. Tím vytvořit podmínky k převzetí iniciativy a zničení nepřítele.

Přitom je jasné, že bez jaderných zbraní není naše vševojsková armáda schopna pouze konvenčními zbraněmi splnit ani omezené cíle protipřípravy.